

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT KOMUNIKAČNÍCH STUDIÍ A ŽURNALISTIKY

Katedra mediálních studií

Teze k obhajobě disertační práce

**Rubriky pro ženy v denním tisku 20. let 20. století a jejich autorky: Olga
Fastrová, Marie Fantová, Milena Jesenská, Staša Jílovská
a Zdena Wattersonová**

Autorka práce: **Lenka Penkalová**
Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.**
Oponenti práce: **Prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.**
Prof. PhDr. Dagmar Mocná, CSc.
Datum obhajoby: 27. 9. 2011

Téma a cíl práce

Téma předkládané disertační práce vychází z diplomové práce o novinářce Marii Fantové, Ma-Fě (1893–1963), kterou jsem na Fakultě sociálních věd UK obhájila v roce 2004. Při pátrání po osudech a díle této v současnosti pozapomenuté žurnalistky, jež svými sloupky a fejetony pomáhala utvářet ducha meziválečných *Lidových novin*, jsem se začala zabývat také obsahem rubriky, již tato redaktorka v letech 1922–1929 vedla.

Rubrika určená ženám, které se v dobovém kontextu říkalo módní, respektive ženská hlídka, byla ve 20. letech podstatnou součástí *Lidových novin*, ale také dalších deníků, nezávislých, pravicových i levicových. Při pokusu zjistit o vzniku, vývoji a podobě těchto rubrik něco více jsem však narazila na téměř úplnou absenci informací, protože odborná literatura žánr deníkového psaní pro ženy ignoruje.

Mým cílem tedy bylo zjistit, kdy, kde a jak v českém prostředí deníkové rubriky pro ženy vznikaly, jak se vyvíjely, kteří autoři/které autorky pro ně pracovaly, jaká témata se v nich objevovala a jak se k ženským rubrikám stavělo vedení jednotlivých deníků. Vzhledem k tomu, že se tyto rubriky v českých denících poprvé objevily krátce před první světovou válkou a bouřlivě se rozvíjely především po vzniku samostatného Československa, rozhodla jsem se práci chronologicky ohraničit lety 1918-1930. Právě v tomto období se totiž daná rubrika ve většině sledovaných titulů postupně formovala a získávala svou charakteristickou tvář.

Vývoj ženských hlídek jsem sledovala ve vybrané pěti nezávislých a pravicových deníků - *Národní politice*, *Lidových novinách*, *Národních listech*, *Prager Presse* a *Tribuně*. Ty jsem zvolila zcela záměrně proto, že v nich působily největší osobnosti meziválečné ženské žurnalistiky, jejichž biografie tvoří další osu doktorské práce. V *Národní politice* rozvíjela svou profesní dráhu historicky první česká módní referentka Olga Fastrová. *Lidové noviny* jsem zvolila vzhledem k jejich postavení nejrespektovanějšího prvorepublikového deníku, kde se během 20. let jako módní referentka a fejetonistka etablovala Marie Fantová. *Tribuna* je titulem, v němž začala novinářská kariéra hned čtyř novinářek, které se později ve 20. letech staly respektovanými redaktorkami módních rubrik – Zdeny Wattersonové, Staši Jílovské, Mileny Jesenské a Marie Fantové. Kariéra Mileny Jesenské se ve 20. letech rozvíjela především v souvislosti s prací pro *Národní listy* a vládní deník *Prager Presse* se koncem 20. let stal dlouholetým zaměstnavatelem Zdeny Wattersonové.

Kromě geneze deníkových ženských rubrik a osudů jejich autorek sleduji také to, jak a kdy vznikla v rámci periodického tisku potřeba vydávat tituly určené primárně ženám, a to v rámci stručného nástinu dějin ženských časopisů v zahraničí a především v českém prostředí. Další podstatnou část práce tvoří analýza obsahu rubrik pro ženy rozdělená podle jednotlivých hlavních témat, jako byla móda, životní styl, domácnost nebo rodinné vztahy a také srovnání způsobu, jakým tato témata pojednávaly jednotlivé deníky, a to v kontextu dobového diskurzu.

Stav bádání a metodologie

Jak jsem už naznačila výše, jsou tvorba prvorepublikových novinářek píšících pro ženské rubriky a tyto rubriky samotné téměř neprobádaným polem. Relevantní ch dat týkajících se života a psaní Staši Jílovské, Zdeny Wattersonové, Marie Fantové a Olgy Fastrové je málo a jsou rozptýlená ve vzpomínkové literatuře a jednotlivých, spíše popularizujících článcích a slovníkových heslech. V posledních letech se pokusily mezeru zaplnit diplomové práce, z nichž bych ráda zmínila hlavně práci Veroniky Skálové o Olze Fastrové a Mariany Bernasové o Staše Jílovské. Ty se však zaměřují na jiné aspekty práce těchto autorek a navíc nejsou stoprocentně faktograficky spolehlivé.

Vzácnou výjimku autorky, u níž lze na odborné literatuře stavět, je Milena Jesenská. V jejím případě ale představuje pro badatele výzvu naopak velké množství životopisného materiálu, který obsahuje mnoho rozporuplných informací a v němž je obtížné se orientovat, a také stereotypní interpretace její práce.

Předkládaná disertace, jež oborově stojí na pomezí dějin médií a dějin každodennosti, je založena především na klasické historiografické práci s primárními prameny – dobovými periodiky, korespondencí a osobními dokumenty a na jejich analýze. Biografickou metodu, tedy pohled na historii, v tomto konkrétním případě historii médií, očima přímého aktéra, jsem použila především v monotematických kapitolách věnovaných jednotlivým autorkám. Práce přitom kombinuje popisný a narativní styl, jež jsem zvolila i přes určité riziko, že text pokročí příliš daleko na cestě od vědeckého k populárně-naučnému pojedání.

K psaní jsem nepřistupovala s žádnými předem danými hypotézami, ačkoli jsem byla do velké míry ovlivněna výsledky bádání obsaženými v mé diplomové práci. V ní jsem dospěla k závěru, že Marie Fantová jako jedna z typických představitelk prvorepublikového žurnalismu určeného ženám, nebyla ve své době okrajovou či vysmívanou autorkou, ba spíše naopak. Fakt, že její jméno existující kánon dějin české žurnalistky pomíjí, proto nebyl vysvětlitelný objektivními důvody – jejím méněcenným postavením v rámci redakce, nízkou kvalitou článků nebo jejich malým množstvím. Ma-Fu jsem totiž charakterizovala jako originální autorku, jež patřila k respektovaným členům redakce *Lidových novin* a jež pro tyto noviny během 20. let napsala stovky zpráv, sloupků, fejetonů, entrefiletů i reportáží.

Už při promýšlení tezí disertace mě zajímalo, zda při shromáždování materiálu narazím na případ podobný tomu Ma-Finu, či zda se mi podaří najít nějaké vodítko, jež by vysvětlilo, proč ji současný odborný diskurs tolik marginalizuje. Že jsem nakonec takových případů našla hned několik, není výsledkem usilovného pátrání, ale pozoruhodné shody okolností. Jména novinářek, jejichž biografie tvoří osu disertace, jsou totiž objektivně vzato jmény, jež vytvářela pravidla referování v deníkových rubrikách pro ženy. Jsou to jména, jež se v dobových periodikách pro ženy nejčastěji opakují a jež měla v tehdejších mediálních provozech značnou důležitost.

Literatura a prameny

Jádro disertace je založeno na recepci vybraných periodik zkoumaného období, tedy z let 1918–1930 s občasnými exkurzy do let, jež mu bezprostředně předcházela a do raných 30. let. Při své práci jsem prošla celé ročníky deníků *Národní politika*, *Národní listy*, *Tribuna (Módní revue)*, *Lidové noviny* a *Prager Presse*, pro lepší orientaci v dobovém kontextu jsem výběrově nahlížela rovněž do některých ročníků deníků *České slovo*, *Právo lidu* a *Venkov*. Vzhledem ke sledování osudů jednotlivých novinářek, jež se profesně uplatnily také v redakcích prvorepublikových módních a společenských časopisů, jsem věnovala pozornost i periodikům jako byla *Eva*, *Hvězda*, *Pestrý týden*, *Gentleman*, *Přítomnost* či *Světovzor*. V případě časopisů jsem neprocházela systematicky všechna čísla, zajímala mě totiž jen období, v nichž sledované autorky pro tato média pracovaly.

Prameny pro sepsání biografických kapitol mi poskytl zejména Literární archiv Památníku národního písemnictví. Tam jsem se pokusila zmapovat veškeré fondy, v nichž se nacházela korespondence nebo osobní dokumenty, jež souvisely s životem vybraných novinářek. Ačkoli jsem nahlédla do více než dvou desítek fondů, získala jsem nejcennější informace z fondu Josefa Fanty, Olgy Fastrové, Jaroslavy Vondráčkové, Eduarda Basse a Arne Laurina. Základní životopisné informace jsem ověřovala za pomoci dat z evidence obyvatel a z Archivu policejního ředitelství, jež se nacházejí v Národním archivu v Praze. Významné dokumenty týkající se redakce *Lidových novin* jsem získala v Moravském zemském archivu, další dílčí dokumenty pocházejí z fondů Archivu Hlavního města Prahy, Archivu bezpečnostních složek a Archivu univerzity Karlovy.

V části práce věnované tematickému rozboru rubrik pro ženy jsem se mohla opřít o mnohem rozsáhlejší literaturu, především cizojazyčnou, než tomu bylo v případě studia prvorepublikových periodik. Kapitola věnovaná módě pracuje hlavně s publikacemi Evy Uchalové, jež se specializuje na dějiny odívání v českých zemích, a také s četnými zahraničními pracemi věnovanými tématu „nové“ ženy. Chci zde jmenovat alespoň knihy Kathleen Gourleyové *Flappers and the New American Woman*, Angely J. Lathamové *Posing a Threat: Flappers, Chorus Girls, and Other Brazen Performers of the American 1920s* a sborník připravený Alys Eve Weinbaumovou s názvem *The modern girl around the Word: Consumption, Modernity, and globalization*.

Při psaní kapitoly o životním stylu mě pomohla nasměrovat zejména Martina Pachmanová a její objevná kniha *Neznámá území českého moderního umění: Pod lupou genderu* a studie Mary Louise Robertsové *Civilization without Sexes: Reconstructing Gender in Postwar France 1917–1927*.

Úvodní přehledovou kapitolu o dějinách ženských časopisů jsem založila především na informacích shromážděných Cynthií L. Whiteovou v klasické oborové publikaci *Women's Magazines 1693–1968*. Dílčí pomoc představovaly také knihy *Women and Journalism* Deborah Chambersové, Lindy Steinerové a Carole Flemingové a *A Place in the News. From the Women's Pages to the Front Page* Kay Millsové. Podklady pro psaní o českých časopisech jsem čerpala z publikace Libuše Heczkové *Píšící Minervy*, ale také ze vzpomínek Jaroslava Šaldy *Budování tisku* či z řady závěrečných vysokoškolských prací. Přínosné byly zejména práce Petra Vilguse o *Pestrém týdnu*, Lucie Křížkové o revue *Gentleman* či Naděždy Mastné o časopise *Eva*. Faktograficky nejbohatším zdrojem pro mě byla kompletní bibliografie českých módních a textilních časopisů, již zpracovala Jaroslava Jílková pro sborník *Z dějin textilu – Studie a materiály*.

Struktura práce

Kapitola I: Časopisy pro ženy

Zahraniční časopisy (vznik, vývoj, typologie), časopisy pro ženy v českých zemích (průkopníci, emancipační časopisy, typologie časopisů první republiky).

Kapitola II: Rubriky pro ženy v denním tisku

Ženská žurnalistika, vznik deníkových rubrik pro ženy, módní hlídky v českých denících.

Kapitola III: Olga Fastrová a Národní politika

Biografie novinářky a podoba rubriky pro ženy, kterou vedla.

Kapitola IV: Tribuna a její příloha Módní revue

Vývoj ženské rubriky v deníku Tribuna a její samostatné příloze (1919-1928).

Kapitola V: Staša Jílovská

Biografie novinářky.

Kapitola VI: Národní listy

Vývoj ženské rubriky v deníku Národní listy (1912-1930).

Kapitola VII: Milena Jesenská

Biografie novinářky.

Kapitola VIII: Lidové noviny

Vývoj ženské rubriky v deníku Lidové noviny (1919-1930).

Kapitola IX: Milena Jesenská versus Marie Fantová

Spor o podobu ženské hlídky Lidových novin (1927-1930).

Kapitola X: Marie Fantová (Ma-Fa)

Biografie novinářky.

Kapitola XI: Zdena Wattersonová a Prager Presse

Biografie novinářky se zvláštním zřetelem k jejímu působení v deníku Prager Presse.

Kapitola XII: Téma módy v rubrikách pro ženy

Koncept „nové“ ženy, móda a její inspirace, vývoj módy ve 20. letech, módní tvůrci, móda v deníkových rubrikách (témata, publikum, styl).

Kapitola XIII: Téma životního stylu v rubrikách pro ženy

Tělesná kultura (kosmetika, hygiena, sport cestování), architektura, design, domácnost.

Kapitola XIV: Psaní o rodině a vztazích v rubrikách pro ženy

Emancipovaná žena, vztahy mezi pohlavími, děti a výchova.

Doplněno o biografický heslář, slovník šifer, jmenný rejstřík, grafické přílohy.

Summary

In my doctoral thesis I decided to explore a genre of so called women's columns, specialized newspaper sections which were created to satisfy namely female audiences. First women's columns appeared in the end of 19th century in the United States and quickly became very popular. Although newspaper writing for women was a significant phenomenon of popular culture during the first decades of 20th century, Czech media historians have so far paid almost no attention to this quite interesting topic.

Because of the lack of information about constitution, development and characteristics of women's columns in Czechoslovak newspaper after 1918 I focused on basic research of selected Czech dailies (*Lidové noviny*, *Národní listy*, *Tribuna*, *Národní politika*, *Prager Presse*) and tried to follow how these newspapers formed and operated pages meant for female readers. Specifically I studied contents, layout, typography, style and authors of Czech women's columns in the chosen period (1918-1930). My aim was to show that women's columns were important both for editors and for readers and that main authors of those columns (characterized in five biographical chapters) considerably took part on discussion about lifestyle, family and gender issues of the time.

My aim also was to prove that neglecting women authors is not based on their insufficiency as journalists but just on unfavourable circumstances (e. g. lack of biographical data and detailed expertise) and unwillingness to re-interpret general picture of Czechoslovakian media scene and namely newspaper history after 1918. Journalists like Olga Fastrová, Milena Jesenská, Marie Fantová, Staša Jílovská or Zdena Watterssonová all started as editors of women's pages in important Czech dailies and became very popular during 1920's. Although very ambitious, well educated and competent they had problems to show their talent outside the women's pages and specialized women's magazines. That's why they focused mainly on topics of fashion, family and domestic issues and at least tried to give a modern spin to the traditional look of women's columns of that time. In this thesis I summarize basic biographical data and information about professional background of selected journalists and depict their importance for interwar media discourse.

Výběrová bibliografie

Paměti a korespondence

- Bass, Eduard: *Moje kronika. Československý spisovatel*, Praha 1985.
- Borovičková, Adriena (ed.): *Voskovec & Wachsmanni*. NLN, Praha 1996.
- Buberová-Neumannová, Margarete: *Kafkova přítelkyně Milena*. MF, Praha 1992.
- Čapek, Karel: *Korespondence I, II* (ed. Marta Dandová). *Československý spisovatel*, Praha 1993.
- Černá, Jana: *Adresát Milena Jesenská*. Concordia, Praha 1991.
- Černý, Václav: *Paměti I (1921–1938)*. Atlantis, Brno 1994.
- Červený, Jiří: *Červená sedma*. Orbis, Praha 1959.
- Demetz, Peter: *Praha ohrožená 1939–1945. Politika, kultura, vzpomínky*. Mladá fronta, Praha 2010.
- Doubek, Vratislav, Kučera, Martin (ed.): *Korespondence T. G. Masaryk – Bedřich Hlaváč. Masarykův ústav AV ČR*, Praha 2001.
- Firt, Julius: *Knihy a osudy*. Brno 1991.
- Florian, Josef – Jílovenská, Staša: *Vzájemná korespondence 1919–1922*. ed. Petr F. Hájek a M.Ch. Documenta, Praha 1993.
- Golombek, Bedřich: *Dnes a zítra*. Lidová tiskárna, Brno 1944.
- Hiršal, Josef, Grögerová, Bohumila: *Let let*. Torst, Praha 2007.
- Honzík, Karel: *Ze života avantgardy*. *Československý spisovatel*, Praha 1963.
- Kafka, Franz: *Dopisy Mileně*. Nakladatelství Franze Kafky, Praha 2001.
- Klečacká-Beyly, Marie: *Vzpomínky malostranské*. Akropolis, Praha 2009.
- Krulichová, Marie, Vinařová, Milena (eds.): *Polohy srdce. Z korespondence Jaromíra Johna*. *Československý spisovatel*, Praha 1982.
- Peroutka, Ferdinand, Urzidil, Johannes: *O české a německé kultuře. Dokořán a Jaroslava Jiskrová – Máj*, Praha 2008.
- Prušáková-Honzíková, Marie: *Když hoří obrazy*. Melantrich, Praha 1989.
- Scheinpflugová, Olga: *Byla jsem na světě*. Mladá fronta, Praha 1994.
- Šalda, Jaroslav: *Budování tisku*. Eva, Praha 2001.
- Štorch-Marien, Otakar: *Sladko je žít*. Aventinum, Praha 1992.
- Štorch-Marien, Otakar: *Tma a co bylo potom*. Aventinum, Praha 1993.
- Vondráček, Vladimír: *Lékař dále vzpomíná (1920–1938)*. Avicenum, Praha 1977.
- Vondráčková, Jaroslava: *Kolem Mileny Jesenské*. Torst, Praha 1991.
- Voskovec, Jiří, Werich, Jan (editor Ladislav Matějka): *Korespondence I*. Akropolis, Praha 2007.
- Zábrana, Jan: *Celý život I*. Torst, Praha 1992.
- Zikmund, Jaroslav (ed.): *Ve stínu Orfea. Julius Zeyer a rodina Kalašových ve vzájemných dopisech 1879–1900*. Rupp, Praha 1949.

Sekundární literatura

Genderová témata

- Bahenská, Marie: *Počátky emancipace žen v Čechách*. Slon/Libri, Praha 2005.
- Bocková, Gisela: *Ženy v evropských dějinách*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2007.
- Burešová, Jana: *Proměny společenského postavení českých žen v 1. polovině 20. století*. UP, Olomouc 2001.
- Feinberg, Melissa: *Elusive Equality. Gender, Citizenship, and the Limits of Democracy in Czechoslovakia 1918–1950*. University of Pittsburgh Press 2006.
- Havelková, Hana, Vodrážka, Mirek (eds.): *Žena a muž v médiích*. Nadace Gender Studies, Praha 1998.

- Lipovetsky, Gilles: Třetí žena. Neměnnost a proměny ženství. Prostor, Praha 2007.
- Malínská, Jana: Do politiky prý žena nesmí – proč? Slon/Libri, Praha 2005.
- Roberts, Mary Louise: Civilization without Sexes: Reconstructing Gender in Postwar France 1917–1927. University of Chicago Press 1994.
- Pachmanová, Martina: Neznámá území českého moderního umění: Pod lupou genderu. Argo, Praha 2004.
- Uhrová, Eva: České ženy známé i neznámé. Mediasys, Praha 2008.
- Uhrová, Eva: Po nevyšlapaných stezkách. Mona, Praha 1984.
- Weinbaum, Alys Eve (ed.): The modern girl around the Word: Consumption, Modernity, and globalization. Duke University Press 2008.
- Wosk, Julie: Women and the Machine. Representations from the Spinning Wheel to the Electronic Age. Johns Hopkins University Press 2001.
- Žena v dějinách Prahy. Sborník příspěvků konference Archivu hl. města Prahy a Nadace pro gender studies 1993. Documenta Pragensia XIII. Scriptorium, Praha 1999.

Historie a literární historie

- Bauer, Michal: Ideologie a paměť. HaH, Jinočany 2003.
- Blümllová, Dagmar (ed.) a kol.: Čas optimismu a ctižádostivých nadějí. Prezentace a reprezentace české vědy a kultury v prvním desetiletí samostatného státu 1918–1929. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, České Budějovice 2009.
- Cinger, František: Tiskoví magnáti Voskovec a Werich. Akropolis, Praha 2008.
- Čadková, Kateřina, Lenderová, Milena, Stráníková, Jana (eds.): Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie. Univerzita Pardubice 2006.
- Duda, Sibylle: Wahnsinns Frauen. Suhrkamp, Frankfurt n. M. 1996.
- Fialová, Ludmila a kol.: Dějiny obyvatelstva českých zemí. Mladá fronta, Praha 1996.
- Hájková, Dagmar (ed.): Drahá mama/Dear Alice. Masarykův ústav AV ČR, Praha 2001.
- Heczková, Libuše: Píšící Minervy. Vybrané kapitoly z dějin české literární kritiky. Karolinum, Praha 2009.
- Horská, Pavla: Naše prababičky feministky. NLN, Praha 1999.
- Chalupecký, Jindřich: Expresionisté. Torst, Praha 2000.
- Jirásková, Marie: Stručná zpráva o trojí volbě. Nakladatelství Franze Kafky, Praha 1996.
- Kaplan, Karel: Tábory nucené práce v Československu v letech 1948–1954. Nakladatelství R, Praha 1992.
- Klauber, Olga: Nicht nur Kafkas Freundin Milena Jesenskás Lebenslauf. Uppsala Universitet, Uppsala 1992.
- Kosatík, Pavel: Ferdinand Peroutka. Život v novinách 1895–1938. Paseka, Praha 2003.
- Kosatík, Pavel, Kolář, Michal: Jan Masaryk. Pravdivý příběh. Mladá Fronta, Praha 2000.
- Kroutvor, Josef: Potíže s dějinami. Prostor, Praha 1990.
- Lach, Jiří: Josef Borovička. Osudy českého historika ve 20. století. Academia, Praha 2010.
- Lenderová, Milena: K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století. Mladá Fronta, Praha 1999.
- Lenderová, Milena, Jiránek, Tomáš, Macková, Marie: Z dějin české každodennosti. Karolinum, Praha 2009.
- Lenderová, Milena a kol. (eds.): Žena v českých zemích od středověku do 20. století. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2009.
- Mareš, Michal: Přicházím z periferie republiky. Academia, Praha 2009.
- Marková-Kotýková, Marta: Mýtus Milena. Primus, Praha 1993.
- Marková, Marta: Femina (Portréty českých žen). Barrister&Principal, Brno 1998.
- Masaryk, Jan: Volá Londýn. Panorama, Praha 1990.
- Mocná, Dagmar: Červená knihovna. Paseka, Praha-Litomyšl 1996.

Musilová, Dana: Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939. Veduta, České Budějovice 2007.

Neudorfllová, Marie N.: České ženy v 19. století. Janua, Praha 1999.

Nývltová, Dana: Femme fatale české avantgardy. Marie Majerová – česká komunistka ve víru feminismu. Akropolis, Praha 2011.

Sak, Robert: Salon dvou století. Paseka, Praha 2003.

Směřičková, Helena (ed.): První české dívčí gymnázium 1890–1990. Sborník ke 100. výročí založení. Praha 1990.

Štěpánová, Irena, Sochorová, Ludmila, Secká, Milena: Ženy rodiny Náprstkovy. Argo, Praha 2001.

Vaněk, Vladimír: Jan Masaryk. Torst, Praha 1994.

Vojvodík, Josef, Wiendl, Jan (eds.): Heslář české avantgardy: estetické koncepty a proměny uměleckých postupů v letech 1908-1958. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta 2011.

Vošahlíková, Pavla: Zlaté časy české reklamy. Karolinum, Praha 1999.

Wagnerová, Alena: Dopisy Mileny Jesenské. Prostor, Praha 1998.

Wagnerová, Alena: Milena Jesenská. Prostor, Praha 1996.

Weiner, Richard: O umění a lidech. Torst, Praha 2002.

Média a jejich dějiny

Dolejší, Vojtěch: Noviny a novináři. NPL, Praha 1963.

Chambers, Deborah, Steiner, Linda, Fleming, Carole: Women and Journalism. Routledge, London 2004.

Lont, Cynthia M. (ed.): Women and Media. Wadsworth Publication Company, New York 1995.

Mills, Kay: A Place in the News. From the Women's Pages to the Front Page. Columbia University Press, New York 1990.

Pernes, Jiří: Svět Lidových novin 1893–1993. NLN, Praha 1993.

Sloan, David, Parcell, Lisa Mullikin (eds.): American Journalism: History, Principles, Practices. McFarland, North Carolina 2002.

Smith, Anthony: The Newspaper. An International History. Thames and Hudson, London 1979.

Sullerot, Evelyne: La Presse Féminine. Armand Colin, Paris 1966.

White, Cynthia L.: Women's Magazines 1693–1968. Michael Joseph, London 1970.

Móda a životní styl

Baudot, Francois: Móda století. Ikar, Praha 1999.

Boyer Sagert, Kelly: Flappers: A Guide to An American Subculture. Greenwood Press 2010.

Cunningham, Patricia A.: Reforming Women's Fashion 1850–1920: Politics, health and art. The Kent State University Press 2003.

Ganeva, Mila: Women in Weimar Fashion. Camden House 2008.

Gourley, Kathleen: Flappers and the New American Woman. Twenty-First Century Books, Minneapolis 2008.

Kybalová, Ludmila: Od „zlatých dvacátých“ po Diora. NLN, Praha 2009.

Kybalová, Ludmila, Lamarová, Milena, Herbenová, Olga: Obrazová encyklopedie módy. Artia, Praha 1973.

Latham, Angela J.: Posing a Threat: Flappers, Chorus Girls, and Other Brazen Performers of the American 1920s. Wesleyan University Press 2000.

Loos, Adolf: Řeči do prázdna. Tichá Byzanc, Kutná Hora 2001.

Máchalová, Jana: Móda 20. století. NLN, Praha 2003.

Machonin, J., Ryndová, S., Valchářová, V., Vinterová, A. (eds.): Povolání: architekt(ka). Kruh, Praha 2003.

Seelingová, Charlotte: Století módy 1900–1999. Slovart, Praha 2000.

Stewart, Mary Lynn: Dressing Modern Frenchwomen: marketing haute couture, 1919–1939. The Johns Hopkins University Press 2008.

Taut, Bruno: Nové bydlení. Žena jako tvůrce. Orbis, Praha 1926.

Uchalová, Eva: Česká móda 1780–1870. Pro salon i promenádu. Olympia a UMPRUM, Praha 1999.

Uchalová, Eva: Česká móda 1870–1918. Od valčíku po tango. Olympia a UMPRUM, Praha 1997.

Uchalová, Eva a kol.: Česká móda 1918–1939. Elegance 1. republiky. Olympia a UMPRUM, Praha 1996.